

פרשת זכור

מצווה מהתורה לזכור את מצוות מחיית עמלק, ולכן תקנו חכמים לקרוא את פרשת מחיית עמלק "זכור את אשר עשה לך עמלק" בשבת שלפני פורים, כדי להסמיך את מצוות הזכירה, לשמחת מעשה מחיית עמלק שנעשה בזרעו - המן בפורים.

חיוב נשים

נחלקו הפוסקים האם נשים חייבות בשמיעת פרשת זכור.

דעת הפוסקים: משתי סיבות, א. כיון שזו מצוות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. ב. הרעיון של זכירת מחיית עמלק הוא כדי שיבואו לידי מעשה- להילחם בעמלק, ונשים אינן בנות מלחמה.

דעת המחייבים: זו מצווה כללית המוטלת הן על גברים והן על נשים לזכור את מעשה עמלק, ולא דווקא לבוא להילחם.

הלכה למעשה

מעיקר הדין נשים פטורות אבל יש עניין גדול שישמעו, ולכן:

אישה שיכולה, תבוא לבית הכנסת לשמוע קריאת פרשת זכור בציבור. ואם קשה לה, תעשה לפי המדרג הבא:

- תשמע פרשת זכור במנחה של שבת כדלהלן (שבמנחה של שבת יקראו את הפרשה שאמורים לקרוא, ובעולה השלישי, לאחר שיסיימו את הקריאה, יעבור הבעל קורא לקרוא פרשת זכור, ובסיומה יברך העולה).
- תלך לקריאה מיוחדת לנשים
- תקרא בעצמה מתוך חומש את פרשת זכור.

תענית אסתר

תקנת הגאונים להתענות ביום י"ג אדר. זכר לתענית שהתענתה אסתר לפני שנכנסה למלך אחשוורוש כדי לבטל את גזירת השמד.

הרעיון של הצום: לזכור שהשי"ת רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל השם בכל לבבו, בדיוק כמו בימים ההם. (סי' תרפו סעיף ב).

הפטורים מהצום: קטנים, נשים מעוברות או מניקות. וכן יולדת עד שלושים יום. וחולה שאין בו סכנה (כלומר שיש לה כאב בגוף שמשפיע על כל הגוף, שמצריך לשכב במיטה, כגון שפעת ודלקות שונות).

צחצוח שיניים בצום: מי שמצטער מותר לצחצח שיניים (משנה ברורה בסי' תקס"ז ס"ק יא).

זכר למחצית השקל

נוהגים לתת צדקה מיוחדת בחודש אדר זכר למחצית השקל שהיו נותנים בשביל קורבנות ציבור.

מתי נותנים? הזמן הטוב ביותר לתת הוא לפני תפילת מנחה של תענית אסתר כדי לצרף את הצדקה עם התענית לכפרה, ועד סוף חודש אדר אפשר לתת (סי' תרצ"ד סעיף א. ובמשנ"ב ובכה"ח שם).

מי נותן? מעיקר הדין רק מי שהוא מעל גל עשרים כיון שרק הם היו מחוייבים בנתינת מחצית השקל. אך המנהג שנותנים גם עבור נשים וילדים קטנים, ואפילו על עובר במעי אימו (מ"ב שם בס"ק ה. ובכה"ח ס"ק כז).

כמה נותנים? בני אשכנז נהגו לתת שלושה חצאים של המטבע המצוי באותה מדינה. ובני ספרד נהגו לתת את השווי של המטבע המקורי, שהוא בערך 30 שקל (רמ"א. ובכה"ח ס"ק ט).

פורים

קריאת המגילה

אכילה לפני הקריאה: לאנשים בריאים אסור לאכול לפני קריאת המגילה מכמה טעמים. ומי שמאד קשה לה, יכולה לאכול אכילה קלה (פת וחמשת מיני דגן עד כביצה, שתייה רגילה ושאר מאכלים מותר גם יותר) אך אנשים חולים (חולה שאין בו סכנה, כגון מי שיש לו חום ושפעת וכו') מותרים באכילה.. (סי' תרצ"ב סעיף ד).

ושיטת הגר"ע יוסף להלכה: שאם תעמיד שומר שיזכיר לה לקרוא מותר אף אכילת קבע (חזו"ע פורים ע"מ צה).

דין המאחרים לקריאה: מי שהגיעה לקריאת המגילה לאחר שהבעל קורא התחיל כבר בקריאה, תברך את הברכות לעצמה, ותקרא מהתחלה לפי הסדר מתוך המגילה עד שתשיג את הבעל קורא. וגם אם אין בפניה מגילה כשרה, אפשר להשלים מתוך כתב הרגיל - חומש וכדו'. ובלבד שאת רוב המגילה תשמע או תקרא ממגילה כשרה. הלכה זו נכונה גם לגבי מי שפספסה מילים באמצע המגילה כגון שהיה רעש או שנרדמה וכו' אבל אי אפשר להשלים למפרע - דהיינו להשלים את המילים שלא לפי הסדר (ע"ן בתחילת סימן תרצ, ובביאור הלכה סעיף ג ד"ה דווקא).

קיום מצוות היום בליל פורים

קיום מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים הוא דווקא ביום, והמקיים בלילה לא יצא ידי"ח. וכן עיקר הסעודה צריכה להיות ביום. אבל גם בלילה יש מצווה ללבוש בגדי יו"ט. וכן יש מצווה לשמוח ולעשות סעודה מיוחדת (סי' תרצ"ה סעיף א. ובמשנ"ב ס"ק ג. ובכה"ח ס"ק ג). בתפילה מוסיפים 'על הניסים', ואם שכחו, לא חוזרים.

יום פורים

קריאת מגילה

קוראים מגילה החל מן החמה. לדעת בני אשכנז מברכים שלוש ברכות, ובברכת שהחיינו מכוונים לפתור את כל מצות היום, ולבני ספרד לא מברכים שהחיינו (סי' תרצ"ב, א).

מתנות לאביונים

מצווה וחובה על כל אדם מישראל לתת מתנות לאביונים, והחובה היא לכל הפחות שתי מתנות לשני אביונים - מתנה לכל אביון (סי' תרצ"ד).

מה נותנים? כסף, או אוכל.

כמה נותנים? מעיקר הדין מספיק לתת פרוטה (שקל). וטוב לתת סכום השווה למנה יפה (50-10 שח).

למי נותנים? לאביונים, כלומר מישהו שלא סוגר את החודש מהמשכורת שלו.

מתי נותנים? ביום, שנאמר "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". לפני קריאת המגילה או לאחריה.

משלוח מנות

מצווה על כל אדם מישראל לשלוח שתי מנות לאדם אחד לפחות, כדי להרבות אהבה ואחוה ביניהם.

מה צריך להיות במשלוח מנות: יוצאים ידי חובה באוכל ושתיה ולא בשאר דברים. המנות צריכות להיות שונות זו מזו. וצריך שבאוכל יהיה שיעור מכובד שניתן להגישו לפני אורח בדרך כבוד. ויוצאים יד"ח גם במיני מתיקה וכדו' (סי' תרצ"ה סעיף ד. ובערוה"ש סעיף יד- טו כף החיים מח).

למי נותנים: הרעיון של משלוח מנות הוא להרבות אחווה ואהבה, ולכן הוא לאו דווקא לעניים, אלא לכל מי שעל ידי כך ירבה אחווה ורעות, העיקר שיהיה מעל גיל בר מצווה.

נתינה לאבל: האבל חייב במשלוח מנות. אבל לא שולחים לאבל על אביו ואמו כל יב חודש כמו שלא שואלים בשלומו ואם שלחו לו יכול לקבל, אבל מותר לשלוח לאשתו או למשפחתו (סי' תרצו סעיף ו). ויש אומרים שלבני ספרד מותר לשלוח לאבל, ובלבד שלא ישלח מיני תפנוקים אלא מאכלים בסיסיים (חזו"ע הליכות עולם ח"א עמ' רלז).